

Pielaveden
varhaiskasvatussuunnitelma
2022

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	4
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	8
1.4 Paikallisesti päätettävät asiat	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	10
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	18
2.4 Arvoperusta	20
2.5 Oppimiskäsitys	24
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	25
2.7 Laaja-alainen osaaminen	26
Ajattelu ja oppiminen.....	27
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	28
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	29
Monilukutaito.....	29
Digitaalinen osaaminen	30
Osallistuminen ja vaikuttaminen	30
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	32
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	34
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	38
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	40
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Yhteistyö eri tahojen kanssa.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	42

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	42
4.2 Pedagoginen dokumentointi.....	46
4.3 Monipuoliset työtavat.....	48
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
4.5 Oppimisen alueet.....	52
Kielten rikas maailma	53
Ilmaisun monet muodot.....	55
Minä ja meidän yhteisömme.....	57
Tutkin ja toimin ympäristössäni	58
Kasvan, liikun ja kehityn	59
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	60
Kaksikielinen varhaiskasvatus.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
4.7 Paikallisesti päätettävät asiat	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
5. Lapsen tuki.....	61
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut.....	62
Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut	62
5.2 Yhteistyö tuen aikana	64
Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö.....	64
Monialainen yhteistyö.....	64
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	65
Yleinen tuki.....	66
Tehostettu tuki.....	66
Eriytynen tuki	67
Tuen muodot.....	67
5.4 Lapsen tuen arviointi	69
5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	70
5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista	72
5.7 Paikallisesti päätettävät asiat	73
5.5 Paikallisesti päätettävät asiat	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	85
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	85

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustlain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustlaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta². Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti³. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys⁴. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka⁵.

¹ Varhaiskasvatustlaki (540/2018)

² Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

³ [Varhaiskasvatustlaki 3 §](#)

⁴ [HE 148/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustlain muuttamisesta, s. 30–31](#)

⁵ Varhaiskasvatustlaki 2 §

Tässä asiakirjassa tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjällä kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa⁶. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

Pielaveden varhaiskasvatussuunnitelmaa noudatetaan Pielaveden kunnallisessa varhaiskasvatuksessa sekä Pielaveden kunnan valvomassa ja ohjaamassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelma koskee varhaiskasvatuksen kaikkia toimintamuotoja.

Pielaveden varhaiskasvatussuunnitelma toimii pohjana varhaiskasvatusyksiköissä laadittavalle ryhmävasulle. Ryhmävasuun kirjataan ryhmän konkreettiset arjen pedagogiset tavoitteet, jotka nousevat valtakunnallisesta, paikallisesta ja lasten vasuista. Ryhmävasun tarkoituksena on toimia samalla valtakunnallisen vasun sisäistämisen työvälineenä.

1.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa

⁶ Varhaiskasvatuslaki 1 §

otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi osallistua perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti. Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Lapsen tuen tarvetta sekä

tuen riittävyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkähoidosta
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Varhaiskasvatustien mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma Pielavedellä

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Pielaveden kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on käytössä sähköinen toiminnanohjausjärjestelmä Daisy. Daisy sisältää lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -lomakkeen (vasu). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on keskeinen pedagogisen toiminnan suunnittelun ja arvioinnin työväline. Se on osa pedagogista dokumentoinnin prosessia, joka jatkuu koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Vasuun kerätään havaintojen kautta tietoa lapsen elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua varhaiskasvatuksessa.

Vasuun kirjataan tarvittava kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, tuen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden – ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Tarvittaessa myös lapsen lääkehoitosuunnitelma ja suunnitelma hoidollisten toimenpiteiden suorittamisesta kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Lapsen ensimmäinen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu pidetään noin kahden kuukauden kuluttua siitä, kun lapsi on aloittanut varhaiskasvatuksen. Ennen keskustelua sekä huoltajat että varhaiskasvatuksen henkilöstö käyvät kirjaamassa Daisyn vasulomakkeelle omia havaintojaan lapsesta. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon. Myös lapsen ajatukset ja mielipide asioista huomioidaan esimerkiksi keskustelujen, kuvien ja piirtämisen avulla. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. Lapsi voi osallistua vasukeskusteluun ikätasonsa ja kiinnostuksensa mukaan. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista.

Lapsen vasukeskustelun pitää pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu huoltajien luvalla tai heidän toiveestaan vasukeskusteluun aina tarvittaessa. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa lapsen vasukeskustelun pitää palveluntuottajan päättämä työntekijä, useimmiten varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista työtä ja tavoitteita lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Lisäksi se tukee huoltajia lapsen kasvatuksessa. Lapsen vasua arvioidaan ja päivitetään toimintavuoden aikana aina tarpeen mukaan. Vasukeskustelu pidetään toimintakauden aikana yleensä 1-2 kertaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään kuitenkin aina tuen tarpeen muuttuessa. Mikäli lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, päivitetään vasu hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti. Aloite uuden vasukeskustelun tarpeesta voi tulla huoltajilta, varhaiskasvatushenkilöstöltä tai muilta lapsen kanssa työskenteleviltä tahoilta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämäänsä tai opiskeluun.

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatuslain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat veloitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös veloitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia,

sosiaalihuoltolakia, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia ja terveydenhuoltolakia sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Huoltajan osallistumisesta lapselle mahdollisesti annettavan tuen suunnitteluun ja arviointiin kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisäateisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksista annettuja säädöksiä. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1). Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen Pielavedellä

Pielaveden kunnan varhaiskasvatusta järjestetään kolmessa päiväkodissa: Tarulinnassa (kirkonkylä), Muksulassa (Säviä) ja Vekaravaarassa (Pohjois-Pielavesi). Kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen vaihtoehtona on palveluseteli, jolla perheet voivat hankkia varhaiskasvatuspalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta. Pielaveden sivistyslautakunnan hyväksymät palvelusetelin perusteet toimivat menettelyohjeena varhaiskasvatuksen palveluseteliä koskien. Yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta ja ohjauksesta vastaa kunta.

Varhaiskasvatuslaissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla⁷.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen⁸ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia⁹ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta¹⁰. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella¹¹. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka

⁷ Varhaiskasvatuslaki 1 ja 12 §

⁸ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

⁹ Hallintolaki (434/2003)

¹⁰ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

¹¹ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹², tasa-arvolaki¹³, Euroopan ihmisoikeussopimus¹⁴, YK:n lapsen oikeuksien sopimus¹⁵, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista¹⁶, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista¹⁷ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet¹⁸.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea¹⁹, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä²⁰. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inkluusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia²¹, sosiaalihuoltolakia²², vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia²³, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia²⁴ ja terveydenhuoltolakia²⁵ sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

¹² Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

¹³ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

¹⁴ Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

¹⁵ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

¹⁶ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

¹⁷ YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

¹⁸ Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

¹⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

²⁰ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

²¹ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

²² Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

²³ Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)

²⁴ Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

²⁵ Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Varhaiskasvatustalain²⁶ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Lapsen polku varhaiskasvatukseen alkaa ohjaamalla perhe varhaiskasvatuksen palveluihin. Palveluohjauksella huolehditaan siitä, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä toimii palveluohjaajana omassa työyksikössään. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä.²⁷

²⁶ Varhaiskasvatustalain 3 §

²⁷ Varhaiskasvatustalain 4 ja 16 §

Vuorohoitoa on klo 18.00–6.00 välillä ja/tai viikonloppuna järjestettävä varhaiskasvatus. Pielavedellä vuorohoitoa järjestetään päiväkotitaruinnassa, joka toimii ympäri vuorokauden jokaisena viikonpäivänä. Vuorohoitoa tarjotaan huoltajien säännöllisestä vuorotyöstä tai opiskelusta johtuen. Vuorohoito järjestetään huomioiden lapsen ja perheen vuorokausi- ja viikkorytmi. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää lapsen edun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Toiminta vuorohoidossa on lapsen tarpeiden mukaista. Toiminnassa huomioidaan johdonmukaisuus ja lapsen turvallisuuden tunne kaikkina vuorokauden aikoina. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että lapsen varhaiskasvatus on myös vuorohoidossa suunnitelmallista ja tavoitteellista.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa²⁸. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä²⁹.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta³⁰. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

²⁸ Varhaiskasvatuslaki 7 §

²⁹ Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014)

³⁰ Varhaiskasvatuslaki 2, 25 ja 35 §

2.2. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltaja ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajan ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁷⁴.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan. Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.⁷⁵

Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Pielavedellä

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on muutos sekä lapselle että perheelle. Se on ensimmäinen siirtymä kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajan ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajan ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Lapsen aloittaessa Pielaveden varhaiskasvatuksessa sovitaan huoltajien kanssa tutustumiskäynneistä perheen tarpeet ja toiveet huomioiden. Alle 3-vuotiaille toivotaan useampaa tutustumiskäyntiä.

Lapseen ja perheeseen tutustutaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa Lapset puheeksi -menetelmän lomaketta ja lapsen esitieto -lomaketta käyttäen. Lapset puheeksi -menetelmän avulla rakennetaan huoltajien, muiden lapselle tärkeiden henkilöiden ja lapsen välille yhteistä ymmärrystä ja keinoja lapsen arkipäivään sujumiseen sekä yhteistyöhön toinen toisensa kanssa. Lapset puheeksi -keskustelu pidetään myös, jos tarvetta tai huolta lapsen tilanteesta syntyy.

Yhteistyötä eri varhaiskasvatusyksiköiden kesken on esimerkiksi tapahtumien ja juhlien merkeissä. Yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään yksiköiden vastuuhenkilöiden säännöllisissä kokoontumisissa. Yhteistyökäytäntöjä luodaan ja kehitetään toimintavuosittain. Yhteistyötä tehdään esiopetuksen ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa järjestämällä yhteisiä toimintahetkiä ja tapahtumia.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt.

Siirtymätilanteissa tehdään yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkumon varmistamiseksi. Yhteistyö lapsen, huoltajien ja henkilöstön välillä on erityisen tärkeää.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö vastaa tarvittavien tietojen siirtämisestä huoltajien suostumuksella lapsen siirtyessä esimerkiksi kunnan sisällä yksiköstä/ryhmästä toiseen tai esiopetukseen. Lapsen siirtyessä esiopetukseen tiedonsiirrossa käytetään tiedonsiirtolomaketta. Siirtymä- ja nivelvaiheista tehdään lapselle mahdollisimman turvallinen ja mukava. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.³¹

2.2 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen³², varhaiskasvatuslain³³ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti³⁴.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista.

Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

³¹ Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §

³² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

³³ Varhaiskasvatuslaki 20 §

³⁴ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa³⁵. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.³⁶

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle³⁷. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus

³⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

³⁶ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

³⁷ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyiden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Pielaveden kunnan varhaiskasvatuksen arvoperusta tulee vahvasti varhaiskasvatuksen perusteiden (2022) lisäksi Pielaveden kunnan strategiaan määritellyistä arvoista.

Pielaveden varhaiskasvatuksen arvoperusta

Pielaveden kunnan arvot on määritelty kuntastrategia pohjalta. Pielaveden kunnan visio on luoda muutoksista mahdollisuudet löytänyt yhteistyökykyinen, rohkea ja aktiivinen ihmisten yhteisö. Pielaveden kunnan arvot ovat rohkeus, oikeudenmukaisuus, yrittäjämysteisyys, positiivisuus ja yhteisöllisyys. Pielaveden varhaiskasvatuksen arvoissa on huomioitu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman arvot sekä Pielaveden kunnan arvot.

Pielaveden kunnan arvot ovat

Elinvoimaisuus: Tuemme luovuutta, innostusta ja toimeen tarttumista sekä luomme mahdollisuuksia

Rohkeus: Kannustamme kokeiluihin ja ennakkoluulottomiin ratkaisuihin, uskomme onnistumiseen, mutta emme myöskään pelkää epäonnistua

Oikeudenmukaisuus: Olemme avoimia ja tasapuolisia kaikkia kohtaan, luottamus on kaiken perusta

Yrittäjämysteisyys: Luomme yrittämiselle edellytyksiä, arvostamme yrittäjyyttä ja myös yritteliäisyyttä

Positiivisuus: Uskomme tulevaisuuteen, lupsakkuus ja ystävällisyys ovat käyntikorttejamme

Yhteisöllisyys: Huolehdimme ja välitämme toisistamme. Keskuudessamme vallitsee vahva me-henki :

Pielaveden varhaiskasvatuksen on helppo mukautua kunnan arvoihin. Varhaiskasvatuksen arvot ovat

Rohkeus: Rohkeus tehdä itsenäisiä valintoja ja kokeilla rohkeasti uusi asioita. Rohkeutta luottaa omien valintojen oikeellisuuteen ja olla pelkäämättä epäonnistumisia. Olla rohkeasti ja ylpeästi oma itsensä.

Turvallisuus: Huomioimme lasten kokonaisvaltaisen turvallisuudessa. Fyysisessä turvallisuudessa huomioimme turvalliset toimitilat, välineet ja materiaalit. Psykkiseen turvallisuuteen henkilöstömme on kouluttautunut ja sitoutunut lämpimään vuorovaikutukseen sekä vahvuusperusteiseen kasvatukseen. Sosiaalisessa turvallisuudessa opettelemme yhteisesti tunnetaitojen säätelyä ja leikkitaitoja. Retkiä varten teemme etukäteen retkisuunnitelman ja harjoittelemme vuosittain varautumaan erilaisia uhkia vastaan.

Yhteisöllisyys: Autamme toisiamme arjen tilanteissa, kannustamme toisiamme ja huomaamme hyvän myös työyhteisössä

Tasa-arvoisuus: työyhteisössä vallitsee yhteiset vapaudet ja yhteiset velvollisuudet

2.3.Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa

Oppimiskäsitys Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien tulee tiedostaa oma oppimiskäsityksensä. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Pielaveden varhaiskasvatuksessa oppimiskäsityksestä ja arvoista käydään pedagogista keskustelua koko varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Jokainen sitoutuu työskentelemään varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja arvojen mukaisesti.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Pielaveden varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota positiiviseen pedagogiikkaan, joka sisältää muun muassa lapsen vahvuuksien - ja hyvän huomaamisen sekä lämpimän vuorovaikutuksen ja lapsen sensitiivisen kohtaamisen. Tunne- ja turvataitoja harjoitellaan yksikkö- ja ryhmäkohtaisesti siinä laajuudessa, kun se on kunkin toimintakauden aikana tarpeellista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa.

Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

2.4 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatustieteeseen ja varhaiskasvatustieteeseen perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää³⁸.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatustiete, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

³⁸ Varhaiskasvatuslaki 2 ja 23 §

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7), pedagogiselle toiminnalle (luku 4), ja lapsen tuelle (luku 5) asetetut tavoitteet

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.5 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien

perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten

taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa.

Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Laaja-alainen osaaminen Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Pielaveden varhaiskasvatuksessa laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sisällytetään mahdollisimman monipuolisesti valituissa toiminta- ja työtavoissa, ohjaamisessa ja oppimisympäristöjen rakentamisessa. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat osa jokapäiväistä toimintaa lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Vuosittain laadittavissa varhaiskasvatuksen ryhmävasuissa tarkennetaan laaja-alaisen osaamisen alueiden suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja kehittäminen.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen³⁹. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan

³⁹ HE 148/2021 s. 30–31

potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

Varhaiskasvatustoimintaa ohjaa valtakunnallisiin perusteisiin, paikallisiin arvoihin ja varhaiskasvatuksen tavoitteisiin pohjaava yhteinen visio:

Laadukkaalla pedagogiikalla lapsen parhaaksi!
Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet konkretisoituvat arjen varhaiskasvatustyössä.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti. Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on,

että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämässä ja arvioinnissa.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Pielaveden varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsilähtöisyyttä, positiivisuutta ja avoimuutta sekä kannustavaa ja kehittyvää otetta. Ilmapiiri, jossa kokeillaan uutta, toimitaan avoimessa vuorovaikutuksessa sekä arvostetaan jokaista työyhteisön jäsentä, on merkittävä tekijä oppivassa yhteisössä. Osa varhaiskasvatuksen kehittyvää toimintakulttuuria on jatkuva pedagoginen keskustelu. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Työyhteisön jäsenten erilaisen osaamisen ja erilaisten vahvuuksien hyödyntäminen sekä kokemusten vaihtaminen hyvistä käytänteistä mahdollistaa varhaiskasvatuksen kehittymistä. Työyhteisöjen palaverikäytännöillä tuetaan avoimen ja arvostavan vuorovaikutuksen kehittymistä. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.⁴⁰

⁴⁰ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteita ja tavoitteita Pielaveden kunnassa:

1. Varmistetaan, että kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät tuntevat toimintaa ohjaavat periaatteet ja tavoitteet ja sitoutuvat niihin.
2. Annetaan aikaa uusien asioiden opetteluun ja sisäistämiseen. Rohkaistaan kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallitaan myös erehtyminen.
3. Toimintaa suunnitellaan tavoitteellisesti lasten mielenkiinnon kohteet, pedagogiset tavoitteet ja osallisuus huomioiden, toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua (yhteisesti selvennetään mitä tarkoittaa pedagogisesti perusteltu toiminta).
4. Rohkaistaan lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä.
5. Tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle
6. Kirkastetaan ja vakiinnutetaan hyviä havainnointi- ja dokumentointikäytänteitä. Dokumentoinnilla tehdään näkyväksi varhaiskasvatustoimintaa, lasten kasvua ja kehitystä ja eheytetyn oppimisen polkua.
7. Jaetaan positiivisen pedagogiikan hyviä käytänteitä ja osaamista yksiköstä toiseen eri toimintamuotojen välillä.
8. Toiminnassa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta.
9. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja.
10. Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä.
11. Varhaiskasvattajat ottavat tietoisesti vastuun omasta osaamisestaan, kehittymisestään ja asenteestaan työhön sekä osaltaan työyhteisön hyvinvoinnista.
12. Varhaiskasvatuksessa toimitaan oppivan yhteisön periaatteiden mukaisesti (jatkuvan ammatillisen keskustelun periaate).
13. Tiimityötä kehitetään ja vakiinnutetaan: tiimeissä työtetään, kehitetään ja arvioidaan paikallista pedagogiikkaa (oppiva tiimi).
14. Kehittämistyötä tehdään jatkuvan arvioinnin periaatteisiin nojautuen.
15. Lapsille ja lasten huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuuksia toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

16. Varhaiskasvatusjohtajalla on aikaa pedagogiikan johtamiseen ja kehittämiseen sekä henkilöstön ammatillisen kasvun ja osaamisen tukemiseen (rakenteiden luominen pedagogisille keskusteluille). Pedagogista johtajuutta jaetaan vastuuta jakamalla, keskinäisellä luottamuksella ja arvostamalla henkilöstön asiantuntijuutta.
17. Varhaiskasvatustyötä tehdään näkyväksi myös yhteistyötahoille ja muille ympäröiville yhteisöille.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö⁸⁸. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön

jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt Pielavedellä

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö⁴¹. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Pielavedellä olemassa olevia oppimisympäristöjä hyödynnetään luovasti monikäyttöisiksi ja joustavasti muunneltaviksi. Fyysinen tila rakentuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon tueksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa yhdessä lasten kanssa kokopäiväpedagogiikkaa tukevia oppimisympäristöjä, jotka edistävät lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä mahdollistavat lapsen ennakoita tilanteita ja tapahtumia. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa. Erilaisten oppijoiden vahvuuksien löytymistä ja vahvistamisesta edistää oppimisympäristöjen monipuolinen käyttäminen ja hyödyntäminen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tiedostaa, että he toimivat mallina lapsille muun muassa vuorovaikutuksessa ja leikissä. Työntekijöiden välinen sekä työntekijöiden ja huoltajien välinen, luottamuksellinen yhteistyö antaa mallin lasten omiin ihmissuhteisiin. Hyvässä oppimisympäristössä korostetaan myönteistä palautetta sekä toisten mielipiteiden kuuntelemista ja arvostamista. Leikin merkityksen ymmärtäminen on tärkeää. Jokainen työntekijä on lasten leikissä läsnä leikin mahdollistajana, rikastajana ja osallistujana.

⁴¹ Varhaiskasvatulaki 3 § 1 momentti 2 kohta ja 10 §

Pielaveden jokaiseen varhaiskasvatusyksikköön on laadittu turvallisuusohjeet ja -suunnitelma. Turvallisuus ymmärretään laajana kokonaisuutena , joka käsittää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden. ymmärretään turvallisuuden tärkeys ja vaalitaan sitä arjessa jatkuvasti.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä⁹¹.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa⁹². Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁹³.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajan kanssa korostuu lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajan ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Yhteistyö Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on omalta osaltaan mahdollistaa perheiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa tehtävä yhteistyö sekä olla aloitteellinen yhteistyössä. Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön tavoitteena eri tahojen kanssa on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Pielaveden varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä koulutoimen, lapsiperheiden sosiaalipalveluiden, terveydenhuollon, perheneuvolan psykologin, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden sekä kunnan alueella toimivien yksityisten palveluntuottajien ja lähikuntien varhaiskasvatuksen kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Muita yhteistyötahoja ovat muun muassa seurakunta, yhdistykset, yksityiset palveluntuottajat sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Monialaisesta yhteistyöstä kirjataan varhaiskasvatustyöryhmäsuorituksen ryhmäsuorituksen tarvittavat tarkennukset. Varhaiskasvatuksen tehdessä yhteistyötä lapsen asioihin liittyen, huoltajilta kysytään lupa yhteydenottoon/yhteistyöhön. Huoltajien osallistuminen yhteistyöhön on aina tärkeää ja toivottavaa. Varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa yhteistyötä tehdään salassapito- ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut keskeiset tiedot toimitetaan lastenneuvolaan huoltajien välityksellä ikäkausitarkastuksia varten. Pielaveden perheneuvolan psykologilta saa tarvittaessa konsultaatiota lapsiperheisiin liittyen. Perheet voivat ottaa myös itse yhteyttä perheneuvolapsykologiin. Pielaveden varhaiskasvatuksen henkilöstö on koulutautunut Lapset puheeksi-menetelmän käyttöön.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus.

Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1).

Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3), työtavat (luku 4.3) ja lapsen tuki (luku 5). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7).

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7). 44 Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen

varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Pedagogisen toiminnan viitekehys Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Pielaveden varhaiskasvatuksessa pedagogiikkaa toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti. Lapsen osallisuus ja kuuluminen ryhmään tukevat lapsen oppimista, omien vahvuuksien tunnistamista sekä taitoja toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Uuden oppiminen tapahtuu myönteisessä ilmapiirissä, jossa lapsi saa onnistumisen kokemuksia hänelle tarjottujen haasteiden ja tarvittavan tuen kautta.

Pielaveden varhaiskasvatuksessa korostetaan positiivista ja lapsilähtöistä pedagogiikkaa. Pedagogisen toiminnan suunnittelun vastuu on päiväkodeissa varhaiskasvatuksen opettajilla ja pedagogisen toiminnan toteuttamiseen osallistuu koko varhaiskasvatuksen henkilöstö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee yhteistyötä koko kunnan varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Toiminta on lapsen tarpeet huomioivaa kokopäiväpedagogiikkaa. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Pielaveden varhaiskasvatuksessa laaditaan ryhmäkohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat (ryhmävasu). Ryhmävasu toimii arjen pedagogisena työvälineenä, jonka avulla toiminnan suunnittelemista, toteuttamista, arvioimista ja kehittämistä jäsennetään lapsiryhmän yksilöllisten tarpeiden mukaan. Ryhmävasun tehtävänä on yhteisesti sovittujen arvojen sekä toimintatapojen täsmentäminen ja konkretisoiminen eri-ikäisten lasten ryhmissä. Ryhmävasuun kirjataan tiimin pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt. Sisällön on tärkeää olla riittävän konkreettinen. Pedagoginen keskustelu ja yhteisen näkemyksen syntyminen ovat merkityksellisiä ryhmävasua laadittaessa. Ryhmävasussa kuvataan myös muun muassa tiimin sopimat käytännöt, roolit ja vastuut. Ryhmävasu laaditaan toimintakauden alussa. Sitä arvioidaan ja sen sisältöä päivitetään koko toimintakauden ajan lasten varhaiskasvatussuunnitelmien ja lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti.

Pielavetinen varhaiskasvattaja

- sitoutuu yhteisiin tavoitteisiin
- on vastuussa hyväksyvän, arvostavan ja sensitiivisen ilmapiirin luomisessa suhteessa lapsiin, huoltajiin, yhteistyötahoihin ja työyhteisöön
- suunnittelee toimintaa lapsilähtöisesti ja käytössä oleviin dokumentteihin perustuen
- osaa perustella toimintansa pedagogisesti
- hyödyntää arjen tilanteita ja monipuolisia oppimisympäristöjä lapsen kasvamisessa ja oppimisessa
- havainnoi ja dokumentoi
- antaa aikaa, tilaa ja rauhaa lapsen kasvulle ja oppimiselle
- tukee lapsen kuulumista ryhmään ja vaalii lapsen ystävyyssuhteita
- tunnistaa erilaiset tuen tarpeet ja toimii tuen tarpeen mukaisesti
- käy jatkuvaa pedagogista keskustelua kasvatusyhteisössä
- tiedostaa toimivansa mallina lapsille
- mahdollistaa lapsen ja huoltajien osallisuuden
- huolehtii osaltaan luottamuksellisesta yhteistyöstä
- arvioi jatkuvasti omaa osaamistaan
- haluaa oppia ja kehittyä

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1) sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

Pedagoginen dokumentointi Pielavedellä

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on varhaiskasvatuksen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagogisen dokumentoinnin avulla lapsen oppiminen ja pedagoginen toiminta tehdään näkyväksi lapselle itselleen, huoltajille ja henkilöstölle.

Pielaveden kunnallisissa varhaiskasvatusyksiköissä on käytössä sähköinen toiminnanohjausjärjestelmä Daisy, jonka avulla suunnitellaan, ohjataan ja seurataan

varhaiskasvatuksen toimintaa. Huoltajat pääsevät Daisyn kautta osallisiksi lapsensa varhaiskasvatuksen arjesta. Daisy sisältää muun muassa lasten hoitoaikavaraukset, viestinnän huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä sekä yleisen ilmoitustaulun.

Lapsiryhmän yhteinen pedagoginen dokumentointi lisää lasten välistä vuorovaikutusta. Jokaisen varhaiskasvatusyksikön pedagogisen dokumentoinnin välineinä ovat muun muassa älypuhelimet ja tabletit sekä erilaiset lomakkeet. Myös lapsen henkilökohtainen kasvunkansio on konkreettinen pedagogisen toiminnan väline. Kasvunkansioon lapsen ryhmässä toimivat varhaiskasvattajat keräävät lapsen kehitystä ja oppimista kuvaavaa materiaalia esimerkiksi askarteluja. Kasvunkansio voi olla fyysinen – tai sähköinen kansio. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi.

Pielaveden varhaiskasvatuksessa yksittäisten dokumenttien avulla tehdyt havainnot käydään läpi tiimipalavereissa. Tiimipalavereissa tehdään pedagogisen toiminnan suunnittelua, arviointia ja mahdollisia muutoksia toimintaan. Pedagogisessa dokumentoinnissa näkökulma on aina myönteinen.

4.3 Monipuoliset työtavat sekä leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Monipuoliset työtavat Pielavedellä

Pielavedellä varhaiskasvatus on lapsen kiinnostuksen kohteista, vahvuuksista ja laaja-alaisen osaamisen alueista lähtevää toimintaa. Sen toteuttamisen lähtökohtana on mahdollisimman monipuolisten ja moniaististen työtapojen ja oppimisympäristöjen käyttö. Varhaiskasvatuksessa toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan kokopäiväpedagogiikka huomioiden. Varhaiskasvatushenkilöstön vahvuuksia ja erityisosaamista hyödynnetään työtapoja/ ja -

menetelmiä valitessa. Lapsia osallistetaan toiminnan ja työtapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Osallistuminen vahvistaa lapsen itsetuntemusta ja itsetuntoa. Lapsi saa kokemuksen, että hänen mielipiteillään on merkitystä. Jokaisen lapsen varhaiskasvatuspäivään tulee kuulua oppimista leikkien, liikkuen, tutkien ja itse luoden. Positiivinen ja kannustava ote sekä hyvän huomaaminen ohjaavat varhaiskasvatushenkilöstön toimintaa. Työtavoista painottuvat leikki ja leikilliset menetelmät sekä liikkumista ja aktiivisuutta tukevat toimintatavat, koska leikki ja liikkuminen ovat lapsen luontaisia tapoja toimia ja oppia. Leikin pedagogiikasta keskustellaan varhaiskasvatusyksiköissä ja tiimeissä.

Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Leikki- ja oppimisympäristöt rakennetaan houkutteleviksi ja helposti muunneltaviksi sekä lapsiryhmän tarpeita vastaaviksi. Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on sensitiivisesti luoda leikin edellytykset, kannatella ja rikastuttaa sitä. Monipuoliset välineet ja materiaalit ovat helposti lasten saatavilla. Leikit ja muut toiminnot tarvitsevat aikaa, rauhaa ja pitkäkestoisuutta. Leikit voidaan esimerkiksi jättää mahdollisuuksien mukaan seuraavaan päivään tai jatkamalla toimintaa useamman teemaviikon ajan. Lisäksi leikki kunnioitetaan minimoimalla keskeytykset ja ylimääräiset ärsykkeet.

Pielavedellä toimitaan suunnitelmallisesti pienryhmissä. Pienryhmissä toimiminen tukee ja vahvistaa lapsen osallisuutta sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitoja, mahdollistaen myös lapsen vahvuuksien ja tuen tarpeen huomioimisen yksilöllisesti. Pienryhmätoiminta mahdollistaa myös toiminnan joustavamman porrastamisen sekä oppimisympäristöjen monipuolisemman käytön.

Digitaalisuus toimii Pielaveden varhaiskasvatuksessa pedagogiikan tukena ja digitaaliset laitteet ovat arjen työvälineitä. Lapsi tutustuu yhdessä aikuisen kanssa muun muassa älypuhelimien ja tabletin käyttömahdollisuuksiin esimerkiksi tiedonhankinnassa, sisällöntuottamisessa ja dokumentoinnissa. Digitaalisia laitteita hyödynnetään kaikissa oppimisen alueissa. Lasta ohjataan käyttämään digitaalisia laitteita ja ympäristöjä ikätasoisesti ja monipuolisesti, mutta aina turvallisesti. Myös huoltajia ohjataan käyttämään digitaalisia ympäristöjä ja laitteita lapsen kanssa vastuullisesti.

Työtapojen valinnassa ja arvioinnissa otetaan huomioon lapsilta ja huoltajilta saatu palaute, jota kerätään varhaiskasvatusyksiköissä muun muassa kyselyiden ja keskustelujen avulla.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelee ja arvioi työtapoja tiimipalavereissa sekä yksiköiden

toimintasuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Pielaveden varhaiskasvatussyksiköt ja -ryhmät tarkentavat omissa ryhmävasuissaan, mitä työtapoja heillä käytännössä painotetaan.

Vuosittaisten pedagogisen toiminnan suunnitelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan toimintavuoden aikana sekä tarvittaessa päivitetään tilanteita vastaaviksi. Pedagogista toimintaa arvioidaan säännöllisesti osana tiimiarviointia. Tiimissä pohditaan, ovatko kasvatustoiminta ja periaatteet toteutuneet suhteessa lasten vasuihin ryhmä- /yksikkövasuun/ toimintasuunnitelmaan. Vuosittaisia toimintasuunnitelmia kehitetään ja päivitetään tarvittaessa arvioinnin ja muutosten pohjalta.

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota kaikille lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhaleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä. Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit sekä digitaaliset välineet ja sovellukset tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Leikki on Pielaveden toiminnan suunnittelun keskiössä. Oppimisympäristöjen suunnittelu on lähtenyt leikin näkökulmasta. Lapsia pyritään innostamaan leikkiin tarjoamalla ikä- ja kehitystaso huomioiden erilaisia leikkimahdollisuuksia. Pielavedellä luonto toimii yhtenä rikkaana leikkiympäristö, jota hyödynnetään viikoittaisessa toiminnassa.

Pielaveden varhaiskasvatuksessa leikin kautta opitaan monipuolisia tietoja ja taitoja itsestä sekä elämästä ympärillämme. Varhaiskasvattajat ovat aktiivisessa roolissa leikin toteuttajana. He mahdollistavat lapsille ajankohdat leikkeihin. He havainnoivat leikin tapahtumia ja tarvittaessa osaavat roolittaa itsensä leikkiin tukemaan leikkitaitojen kehittymistä ja vastavuoroisesti kasvattajat jäävät sivusta seuraamaan silloin, kun lasten omat taidot mahdollistavat uppoutumisen leikin ihanaan maailmaan.

Varhaiskasvattajat tiedostavat leikin olevan ensisijainen väylä lapsen oppimisessa. Lapset pääsevät harjoittamaan leikkitaitojaan aikuisten kanssa sekä vertaisten eli muiden lasten kanssa. Leikissä harjantuvat niin muisti ja kieli kuin ongelmanratkaisu taidotkin. Leikeissä opitaan tärkeitä sosiaalisia taitoja ja yhdessä olemista.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden

ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden⁴² mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen ja valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö

⁴² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Pielaveden varhaiskasvatuksessa tutustutaan lapsiryhmissä esiintyviin kieliin ja kulttuureihin. Lapsi tarvitsee samaistumisen kohteita kulttuuri-identiteettinsä ja minäkuvansa vahvistamiseksi. Myös huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuristaan hyödynnetään toiminnassa mahdollisuuksien mukaan. Jokaisen työntekijän läsnäolo ja sensitiivisyys lasten aloitteille, ideoille ja mielipiteille on merkittävää. Oppimisympäristöt, materiaalit ja työmenetelmät suunnitellaan siten, että ne tukevat lapsen kielen kehitystä.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on tukea tietoisesti lasten kielellisen muistin ja sanavaraston laajenemista. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikkittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä.

Kirjat toimivat työvälineinä kulttuuriseen moninaisuuteen tutustuttaessa. Pielaveden varhaiskasvatus tekee kirjaston kanssa yhteistyötä muun muassa osallistumalla satutunneille, taidenäyttelyihin sekä erilaisiin tapahtumiin. Kirjastosta lainataan lasta kiinnostavia – ja hänen itsensä valitsemia kirjoja, mutta myös aineistoa, joka tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin sekä tunne- ja turvataitoihin

liittyviä asioita käsitellään varhaiskasvatuksessa myös kirjallisuuden avulla. Ikätasoisten tarinoiden avulla lapsi oppii nimeämään ja tunnistamaan tunteita – ja erilaisia käsitteitä. Kirjojen lukeminen yhdessä aikuisen kanssa tukee myös puheen ymmärtämistä ja tuottamista. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti. Kirjasto on myös päiväkodin ulkopuolinen, yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa lapset oppivat käyttämään julkista palvelua.

Puhutun kielen lisäksi varhaiskasvatuksessa käytetään myös vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä muun muassa tukiviittomia ja kuvakommunikointia. Vaihtoehtoisten kommunikointimenetelmien käyttö suunnitellaan toimintakausittain lapsiryhmäkohtaisen tarpeen mukaan.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja

luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Pielaveden varhaiskasvatuksessa kannustetaan ja tuetaan lapsia monipuoliseen ilmaisuun. Oppimisympäristöt rakennetaan ja muokataan esteettisiksi, innostaviksi sekä siten, että välineet ovat lasten saatavilla ikätaso huomioiden. Pielaveden varhaiskasvatuksessa hyödynnetään henkilöstön ilmaisuun liittyviä vahvuuksia ja osaamista esimerkiksi musiikin -, kuvataiteen- ja muiden kädentaitojen – sekä draamakasvatuksen ohjaamisessa ja opettamisessa.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lasten kanssa lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. **Käsityöllisen ilmaisun** tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Eettinen ajattelu on mukana Pielaveden varhaiskasvatuksen arjessa kokemuksellisesti ja kokonaisvaltaisesti. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ohjaa ja tukee lasta ymmärtämään erilaisia tapoja toimia erilaisissa ympäristöissä. Lasten kanssa pohditaan kysymyksiä oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta, totuudesta ja valheesta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja toisen ihmisen kunnioittamista unohtamatta. Näitä asioita tarkastellaan lapsen arkielämän tilanteiden ja tapahtumien kautta. Perheiden uskontoihin, katsomuksiin ja kulttuureihin tutustutaan arjessa ja juhlassa yhteistyössä perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnottomuutta. **Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta** pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla. Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia. Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan

median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Pielaveden varhaiskasvatuksessa ympäristökasvatus on toimintaa ja osallistumista, tekemistä välineillä ja materiaaleilla. Lähiluontoa hyödynnetään kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä oppimisympäristöinä retkillä, joilla havainnoidaan ja tutkitaan luonnon ilmiöitä eri vuodenaikoina. Metsät ja muut lähiluonnon mahdollisuudet tarjoavat myös virikkeellistä tilaa leikille ja luovuudelle. Oppimisympäristönä luonto tarjoaa monia mahdollisuuksia itsensä ilmaisemiseen musiikin -, käsillä tekemisen – ja kehollisen ilmaisun keinoin. Lähiympäristöön ja erilaisiin toimintaympäristöihin tutustutaan retkillä ja vierailuilla.

Pielaveden varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on kestävästä kehitystä tukevaa. Ekologista kestävyttä lapset harjoittelevat muun muassa lajittelemalla roskia ja viemällä niitä kierrätyspisteelle. Lasten kanssa pohditaan myös esimerkiksi sähkön ja veden kulutusta. Sosiaalista kestävyttä lasten kanssa harjoitellaan huomioimalla jokaisen tunteet ja vahvuudet, turvaamalla lasten osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa sekä toimimalla ystävällisessä vuorovaikutuksessa. Taloudellista kestävyttä harjoitellaan viisaila valinnoilla muun muassa materiaalihankintojen suhteen. Pielaveden varhaiskasvatuksessa panostetaan hankittavien tuotteiden laatuun ja pitkäikäisyyteen sekä niiden kierrätettävyyteen ryhmästä ja yksiköstä toiseen. Kulttuurista kestävyttä vaalitaan hyväksymällä erilaiset arvot, mielipiteet ja näkemykset sekä tutustuttamalla lapset kulttuurien moninaisuuteen. Jokamiehenoikeuksiin tutustutaan retkillä lähiluonnossa. Lähiympäristön viihtyvyyteen kuuluu lasten kanssa yhdessä piha-alueiden hoito sekä omista leikkitaloista ja -välineistä huolehtiminen.

Matemaattista ajattelua edistetään arkipäivän tilanteissa ja toimintatuokioilla leikinomaisesti ja toiminnallisesti lapsille tuttuun ja heitä kiinnostavien materiaalien, esineiden ja välineiden avulla.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö ohjaa lasten matemaattisia ajattelutaitoja ja kiinnostusta tutkimalla, havainnoimalla, yhteisesti pohtimalla ja keskustelemalla.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Jokaiselle lapselle tarjotaan Pielaveden varhaiskasvatuksessa mahdollisuus monipuoliseen liikkumiseen ja liikunnan iloon päivittäin kaikkina vuodenaikoina. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Tavoitteena on, että lapsi saa iloa ja positiivisia kokemuksia liikunnasta. Pielaveden koulujen liikuntasaleja ja pihojen liikunta-alueita, esimerkiksi luisteluradat, hiihtoladut ja monipuoliset kiipeilymahdollisuudet, hyödynnetään säännöllisesti. Pielaveden kunnalla on myös leikki puistoja, joita varhaiskasvatus käyttää usein. Erilaiset siirtymät, esimerkiksi kirjastoon, leikki puistoon ja kierrätyspisteille, tehdään lasten kanssa kävellen. Kävely kehittää lapsen kestävyyskuntoa ja tasapainotaitoja, rauhoittaen myös lapsen hermostoa. Kävellessä harjoitellaan myös tärkeitä liikennesääntöjä ja toisten huomioimista. Yhteistyö Pielaveden kunnan liikuntatoimen kanssa tukee varhaiskasvatuksen liikuntakasvatusta.

Pielaveden varhaiskasvatuksessa ruokailu on myönteinen, pedagoginen tapahtuma, jossa korostuvat ruuasta nauttiminen ja yhdessä syöminen. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ruokailee yhdessä lasten kanssa antaen mallin ja mahdollisuuden keskusteluun muun muassa kauniista käytöstavoista, ruuan terveellisyydestä ja alkuperästä. Ruokakasvatuksessa korostuu aikuisen sensitiivinen tapa toimia, lapsien hyvä tunteminen ja aikuisen antama esimerkki. Ruokakasvatuksessa tehdään yhteistyötä Servican kanssa. Varhaiskasvatuksessa ruokakasvatuksen tukena toimii ”Terveyttä ja iloa ruoasta” – varhaiskasvatuksen ruokailusuositusopas.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuden liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä ovat muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä erilaisissa kasvatus- ja opetustilanteissa. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväline. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5). Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien

muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus toteutetaan muun varhaiskasvatuksen yhteydessä. Lasten huoltajien kanssa käydään yhdessä keskustelua Pielaveden varhaiskasvatuksen tavoitteista, periaatteista ja toteutuksesta. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa kiinnitetään huomiota yhdessä tekemiseen ja hyvän ilmapiirin luomiseen. Lapsen kielelliset valmiudet huomioidaan varhaiskasvatuksen toteutuksessa ja monikielisten lasten varhaiskasvatuksessa hyödynnetään monilukutaitoa. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan tarpeen mukaiset tukimuodot. Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään.

5. Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty⁴³. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden.

Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että

⁴³ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkittamis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan tuottama varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta.

Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettajan

toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään

viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun vastaavan tahon keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työ tavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapselle määritellään sopivin tuen taso ja tuen muodot tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai
- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa.

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös⁴⁴.

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen

⁴⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti⁴⁵. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja.

⁴⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan⁴⁶. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan

⁴⁶ Varhaiskasvatuslaki 35 § 2 mom. ja 38 § 2 momentti

osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

5.4 Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla. Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveystieteelliset osastot osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista. Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen

varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio

- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveystyöpalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta.

5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin.

Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa.

Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla.

Päätös on aina perusteltava. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- tukipalveluista

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan

sijaintikunta. Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämistä vastaava kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveyspalveluista, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

5.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan varhaiskasvatuksessa annettavan tuen järjestämisen käytännöt päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- lapsen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt
- lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt ja vastuut
- tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot

- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täydentäminen tuen näkökulmasta luvun 5.5 mukaisesti, suunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät paikalliset vastuut ja käytännöt
- lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana
- monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen
- tehostetun ja erityisen tuen sekä tukipalveluiden hallintopäätösmenettelyt (huoltajan ja lapsen kuuleminen sekä päätöksen laatiminen, muuttaminen ja kumoaminen).

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja yleisen tuen järjestämisessä.

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja tehostetun tuen järjestämisessä.

Erityinen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen

- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ja monialainen yhteistyö prosessissa
- yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tai yleisenä tukena.

Varhaiskasvatuslaissa säädetyt tuen muodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Lapsen tuki Pielaveden varhaiskasvatuksessa

Kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet Pielaveden kunnassa

Pielaveden kunnassa kasvun ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyviä käytäntöjä suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä kunnan varhaiskasvatusjohtajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä varhaiskasvatuksen opettajien kanssa. Nilakan alueen varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat laatineet vuonna 2019 yhteistyössä kolmiportaisen tuen työkalupakin, jota on

muokattu keväällä 2022 Pielaveden kunnan tarpeisiin sopivaksi. Työkalupakki havainnollistaa tukitoimien järjestämisen periaatteet sekä arjen konkreettisia tukitoimia Nilakan kuntien alueella. Kolmiportainen tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana, lapsen aloittaessa esiopetuksen sekä siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen. Lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla, inklusion periaatteiden mukaisesti. Tarvittava tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa, lapsen omassa päiväkotiryhmässä, lapsen varhaiskasvatusajan puitteissa.

Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Päivittäistä kasvatusta ja opetusta yksilöllistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti lasten tarpeiden mukaan. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet ja oppimiseen sekä kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä on keskeistä myönteinen asenne ja rakentava yhteistyö lasten huoltajien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa.

Lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt Pielaveden kunnassa

Lapsen tuen tarve pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain ja lapselle järjestetään hänen kehitystään ja oppimistaan edistävä varhaiskasvatusympäristö sekä mahdollinen muu tarvittava tuki. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu tarvittaessa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen arviointiin, tuen suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on toimiva kasvatusyhteistyö, jossa huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstö sitoutuvat tietoisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeen osana lapsen arkea. Tämä edellyttää huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemansa tuen kehitykseensä ja oppimiseensa, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

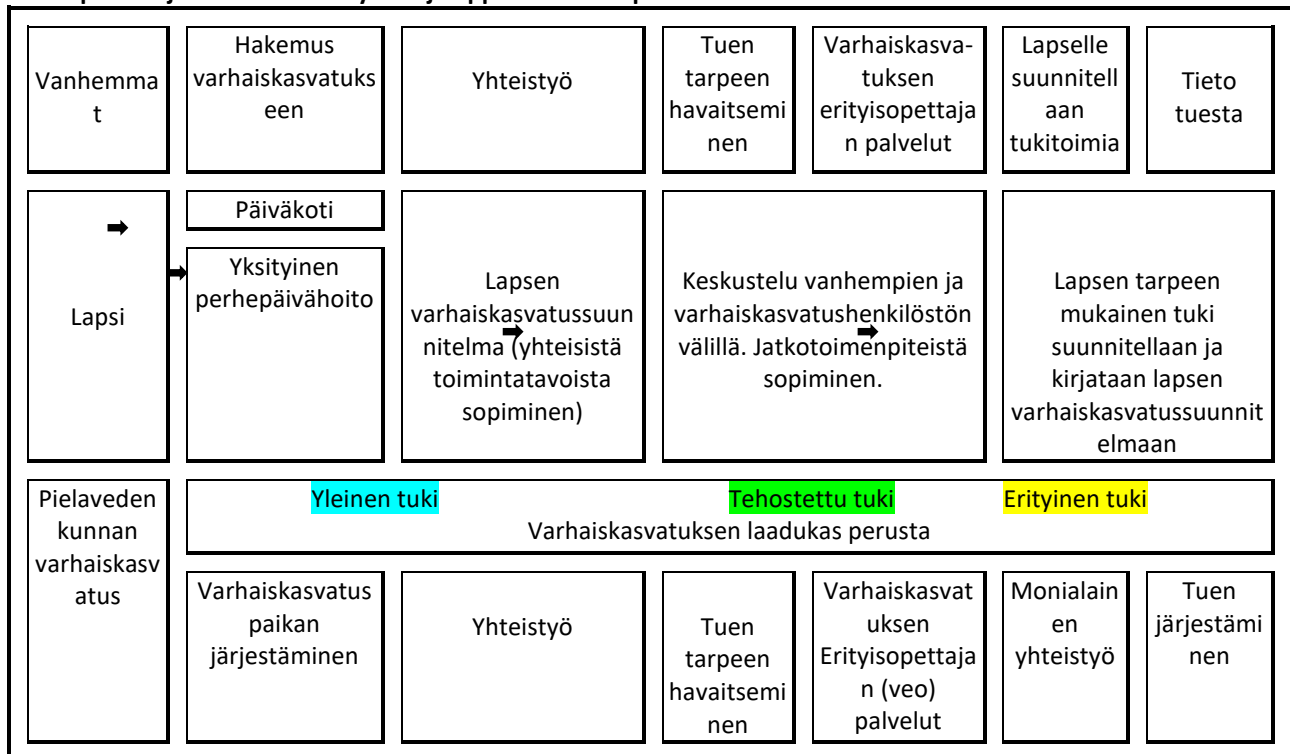
Kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet ja riskitekijät otetaan puheeksi huoltajien kanssa ja tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen suunnittelusta ja laadinnasta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan vastaavat yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja ryhmän varhaiskasvatusopettaja. Tuen tarpeen havainnointi, arviointi ja toteuttaminen kuuluvat jokaiselle varhaiskasvatuksen työntekijälle koulutuksen, työnkuvien ja vastuiden mukaisesti. Tuen

tarvetta arvioitaessa on oleellista tunnistaa lapsen vahvuudet ja määritellä lapsen kehityksen ja oppimisen tilanne kokonaisuutena. On oleellista tunnistaa, milloin varhaiskasvatuksen tuki on riittävää ja milloin lapsi tulee ohjata muiden palvelujen piiriin. Tämän vuoksi tuen arvioinnin apuna käytetään moniammatillisen ja monialaisen työryhmän asiantuntijuutta. Pielavedellä monialainen työryhmä kokoontuu pääsääntöisesti neljä kertaa vuodessa (kahdesti syksyllä ja kahdesti keväällä) tarkastelemaan yhteistyökäytäntöjä. Tuki rakennetaan lapsen varhaiskasvatusympäristöön ja kasvattajat arvioivat sen vaikutuksia säännöllisesti

Lapsen ohjautuminen kehityksen ja oppimisen tuen piiriin Pielaveden kunnassa

Suurin osa lapsista tulee varhaiskasvatukseen ilman tuen tarvetta. Lapselle tarjotaan laadukasta varhaiskasvatusta ja huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi

Lapsen ohjautuminen kehityksen ja oppimisen tuen piiriin

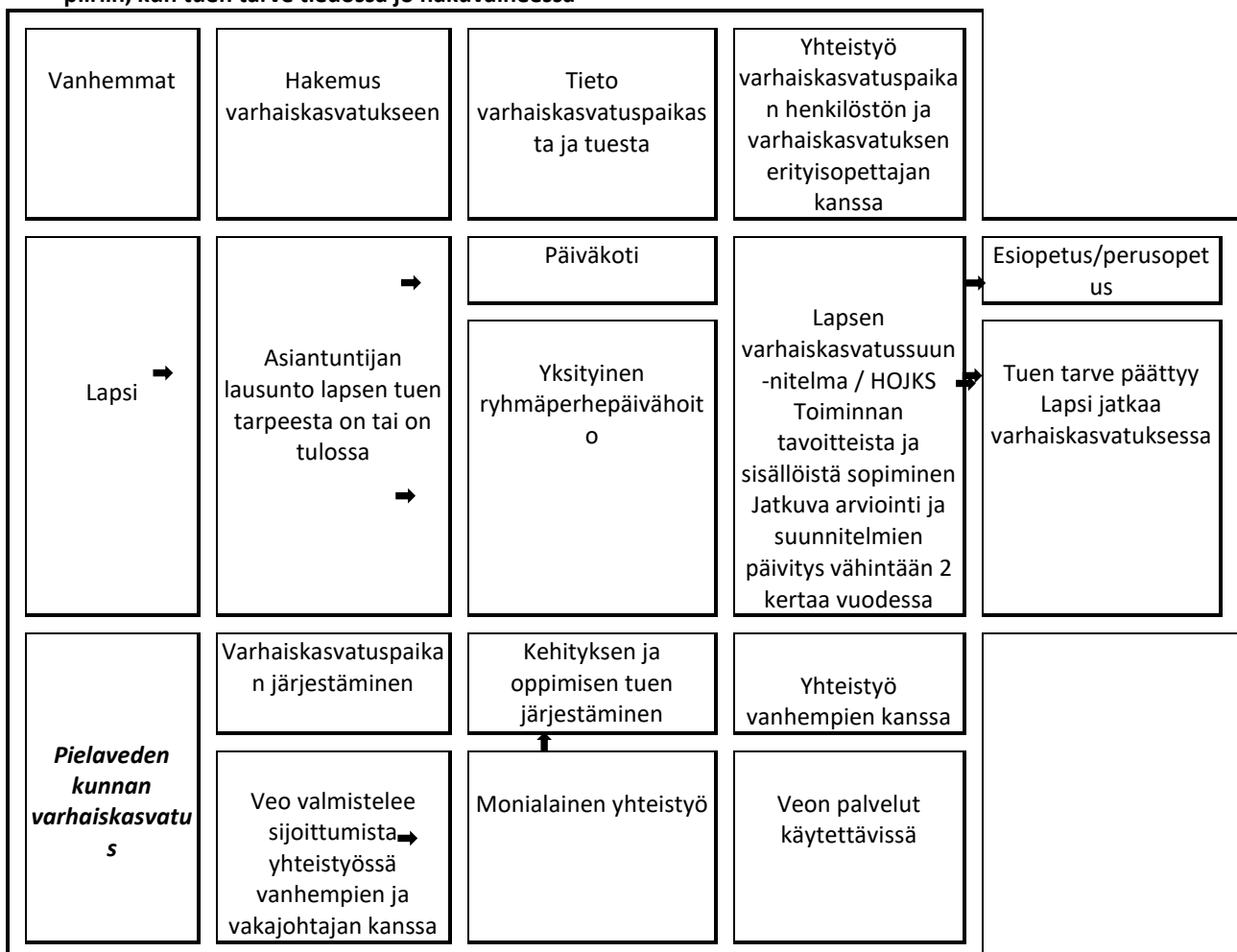

Varhaiskasvatushenkilöstö havainnoi lapsen kehitystä ja oppimista. Mikäli lapsella havaitaan kehitykseen ja oppimiseen liittyvää tuen tarvetta, havainnoista keskustellaan kasvatustiimissä ja

sovitaan toimintatavoista lapsen tukemiseksi ryhmässä. Kasvatustiimissä sovitaan myös puheeksi otto huoltajien kanssa ja mahdollinen varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio. Huoltajat saattavat myös itse tuoda esille huolensa lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyen. Tällöin varhaiskasvatushenkilöstö tehostaa lapsen havainnointia ja havaintojen dokumentointia määrääjäksi, sopii huoltajien ja lapsiryhmän henkilöstön kanssa yhteisistä toimintatavoista lapsen tukemiseksi lapsiryhmässä ja kotona sekä siitä, miten ja milloin asiaan palataan. Sopimukset kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kun tuen tarve havaitaan, tukea annetaan viivytystä.

Osalla varhaiskasvatuksen aloittavista lapsista tuen tarve on tiedossa jo hakuvaiheessa. Tällöin lapsi sijoittuu varhaiskasvatukseen oheisen kaavion mukaisesti.

Lapsen ohjautuminen kehityksen ja oppimisen tuen piiriin, kun tuen tarve tiedossa jo hakuvaiheessa

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa Pielaveden kunnassa

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin eri tavoin. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja.

- Lapsella on oikeus saada tarpeitaan vastaavaa tukea välittömästi tuen tarpeen ilmettyä siinä mittakaavassa kuin se on tarpeen.
- Lapsen tukemisessa oleellinen lähtökohta on tarveperustainen arviointi, eli arvioidaan sitä, millaisia (vaihtelevia) tuen tarpeita lapsella on varhaiskasvatuksessa.
- Lapsen tuen intensiteetin (yleistä, tehostettua vai erityistä) sijoittuminen tietyille portaalle ei ole riippuvainen esim. lapsen diagnoosista (esim. kehitysvammadiagnoosi = erityinen tuki, haastava käytös = tehostettu tuki jne.)

Tuen kolme porrasta tulee hahmotella pedagogiikan näkökulmasta: mitkä ovat ne pedagogiikkaan, rakenteisiin ja hoitoon liittyvät toimet, jotka ovat kyseiselle tuen tasolle tyypillisiä. Tukitoimien vahvana pohjana on laadukas varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta, joka on määritelty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (**2022**).

Seuraava taulukko havainnollistaa lapsen kehityksen ja oppimisen kolmiportaisen tuen mallia Nilakan kuntien alueella (Keitele, Pielavesi, Tervo, Vesanto):

	Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erytynen tuki
Tuen perustana	Kasvatusyhteistyö Laadukas arjenpedagogiikka	Kasvatusyhteistyö Laadukas arjenpedagogiikka	Kasvatusyhteistyö Laadukas arjenpedagogiikka
Asiakirja	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma/HOJKS

Painottuvat tuen muodot	Ryhmätasoinen pedagoginen tuki Rakenteellinen tuki	Yksilöllistetympi pedagoginen tuki Rakenteellinen tuki	Yksilöllistetty pedagoginen tuki Vahva rakenteellinen tuki
Erityisopetus	Ei	Mahdollinen (yleensä osa-aikainen)	Aina (joko osa- tai kokoaikainen)
Kenelle	Kaikille	Vahvan yleisen tuen ja pedagogiikan jälkeen tarve eriyttää ja yksilöllistää opetusta ja ohjausta arjessa	Monialainen tuen tarve Tarve yksilöllistää opetus ja ohjaus useissa tai kaikissa tilanteissa arjessa
Erityispedagogisen osaamisen rooli suunnittelussa	Vahva yleinen pedagoginen osaaminen	Erityispedagogisen osaamisen rooli korostuu	Erityispedagogisen osaamisen rooli vahva
Varhaiskasvatuksen erityisopettajan rooli	Pedagogisen johtamisen tuki	Konsultoiva ja/tai jaksottainen tuki	Konsultoiva ja säännöllinen tuki
Monialaisuus	Mahdollinen	Yleensä ainakin yksi taho	Monipuolista
Suunnitellun tuen toteuttaminen ja sitoutuminen	Kaikki lapsen ryhmän aikuiset	Kaikki lapsen ryhmän aikuiset	Kaikki lapsen ryhmän aikuiset

Taulukko tehty varhaiskasvatuksen erityisopettajien toimesta 11.3.2019 KM, VEO, vaitöskirjatutkija Noora Heiskasen (2017): **Porras pedagogiikan mukaan – tuen portaiden sisältö kolmiportaisen tuen mallia** mukailien hyödynnettäväksi Nilakan alueen kunnissa.

Yleinen tuki varhaiskasvatuksessa

Jokainen lapsi tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan yksilöllistä tukea. Tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä, jolloin yksittäinenkin tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa, auttavat suotuisan kehityksen ja oppimisen etenemiseen. Laadukas varhaiskasvatus ja yleinen tuki ovat riittäviä suurimmalle osalle

lapsista. Laadukas varhaiskasvatusta rakentuu vahvaan perusosaamiseen, lapsen kehityksen tuntemiseen ja pedagogiseen ajatteluun. Kasvattajien tehtävä on suunnitella toimintaa ja rakentaa oppimisympäristö, jossa mahdollistuu lapselle ominaisin tapa toimia.

Työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan kulloistakin lapsiryhmää ja lasten yksilöllisiä tavoitteita vastaaviksi. Päiväjärjestyksen ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen esim. kuvien tukea kaikkia lapsia.

Suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen erilaisiin pienryhmiin, siirtymien porrastaminen ja aikuisen tuki kuuluvat yleisen tuen käytäntöihin.

Yleisessä tuessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) työn painopiste on konsultoinnissa ja pedagogisen johtamisen tuessa. Veo on ryhmän tukena havainnoimassa ryhmän toimintatapoja ja lasta oppimisympäristössään. Lapsiryhmän henkilöstö ja veo miettivät yhdessä arjen toimivuuteen liittyviä asioita ja käytäntöjä yksilö- ja ryhmätasolla. Veo tukee kasvatusyhteistyötä ja osallistuu tarpeen mukaan jatkotoimenpiteistä sopimiseen ja palavereihin.

Tehostettu tuki varhaiskasvatuksessa

Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä. Tehostettuun tukeen liittyy ennaltaehkäisevä sekä lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistamiseen pyrkivä näkökulma. Tehostetun tuen antaminen ja yhdessä mietityt tukitoimet aloitetaan heti, kun tuen tarve on havaittu. Tehostettu tuki tarkoittaa lapsen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön pedagogisen toiminnan havainnoinnin ja arvioinnin lisäämistä arjessa. Havaintojen perusteella keskustellaan lapsen tuen tarpeesta yhteistyössä huoltajien, veon ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Henkilöstö tarkastelee omaa pedagogista toimintaansa ja keinoja ohjata lasta sekä muuttaa toimintaansa ja ympäristöä lapsen tarpeita vastaavaksi.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista ja mahdollisesti myös erilaisia järjestelyjä tai apuvälineitä. Tehostetun tuen antaminen edellyttää usein perusosaamisen lisäksi erityispedagogista osaamista ja tiiviimpää

yhteistyötä huoltajien kanssa. Tehostetussa tuessa veo osallistuu lapsen tuen tarpeen arvioimiseen sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja seurantaan. Tehostetun tuen järjestämisessä on mukana varhaiskasvatuksen erityisopettajan lisäksi monialaisen yhteistyöverkoston (esim. neuvolan, kuntoutuspalveluiden: puheterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti, psykologipalveluiden, perheneuvolan, sosiaalitoimen tai erikoissairaanhoidon) toimijoita lapsen tarpeiden mukaisesti. Veo vastaa monialaisen yhteistyön toteutumisesta. Veo suunnittelee ja toteuttaa mahdollista osa-aikaista erityisopetusta yksilö-, pienryhmä, yhteisopettajuutena tai samanaikaisopetuksena. Tehostetun tuen tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Pielaveden kunnan varhaiskasvatusjohtaja tekee tehostetusta tuesta hallintopäätöksen varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lapsen ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kirjaaman selvityksen perusteella. Ennen hallintopäätöstä lapsen tarvitsemasta tuesta on käyty keskustelu lapsen huoltajien kanssa, jolloin on kuultu huoltajien näkemys asiasta.

Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

Erityinen tuki viittaa lapsen vahvaan tuen tarpeeseen ja edellyttää varhaiskasvattajilta perusosaamisen lisäksi aina erityispedagogista osaamista. Lapsella on oikeus erityiseen tukeen, kun tuen tarve on pitkäkestoista ja intensiivistä ja tehostetun tuen menetelmät eivät riitä. Erityinen tuki on suunnitelmallista ja tavoitteellista, yksilöllistä lapsen tukemista. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista sekä mahdollisesti erilaisia järjestelyjä ja apuvälineitä. Lapsen tuen tarvetta ja tuen toteutumista arvioidaan säännöllisesti yhdessä huoltajien ja monialaisen yhteistyöverkoston kanssa. Erityisen tuen tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Pielaveden kunnan sivistysjohtaja tekee erityisestä tuesta hallintopäätöksen varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lapsen ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kirjaaman selvityksen perusteella. Ennen hallintopäätöstä lapsen tarvitsemasta tuesta on käyty keskustelu lapsen huoltajien kanssa, jolloin on kuultu huoltajien näkemys asiasta.

Vaikeasti vammaiset tai sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen osalta erityisen tuen tukitoimet kirjataan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS). HOJKS:n laadinnasta vastaa koulun erityisopettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista.

Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Erityisessä tuessa yhteistyö lapsen kehitystä tukevien ja tutkivien tahojen kanssa tiivistyy. Veolla on merkittävä rooli huoltajien, varhaiskasvatushenkilöstön ja monialaisen yhteistyöverkoston koordinoijana. Veo osallistuu huoltajien kanssa käytäviin keskusteluihin ja sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman/HOJKS:n laadintaan ja seurantaan. Veo suunnittelee ja toteuttaa osaa aikaista erityisopetusta yksilö-, pienryhmä, yhteisopettajuutena tai samanaikaisopetuksena. Veo huolehtii myös tuen jatkuvuudesta varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen alkaessa sekä muissa siirtymävaiheissa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Nilakan alueen kunnissa käytetään Daisy -toiminnanohjausjärjestelmässä olevaa Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma –lomaketta. Pidennetyyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille laaditaan HOJKS perusopetuksen käytössä olevaan Wilma-järjestelmään yhteistyössä koulun erityisopettajan kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa vähintään kaksi kertaa vuodessa. Arviointi on jatkuvaa oppimisympäristön, pedagogiikan ja aikuisen toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Annetun tuen vaikuttavuus kirjataan säännöllisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan/HOJKS:aan. Tukitoimien jatkuvuudesta ja suunnitelmien siirtymisestä huolehditaan asianmukaisesti lapsen siirtyessä ryhmästä/varhaiskasvatusyksiköstä toiseen, esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Tiedonsiirrossa hyödynnetään Tiedonsiirto varhaiskasvatuksesta esikouluun-lomaketta sekä tarvittaessa lomakkeeseen liitetään mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Yleiseen tiedonsiirto palaveriin osallistuvat tuleva esikoulun opettaja tai joku muu koulua edustava opettaja, koulun johtaja, koulun erityisopettaja, lapsen varhaiskasvatusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä tarvittaessa joku muu yhteistyötaho esimerkiksi neuvola. Yksittäisen lapsen tiedonsiirtoon osallistuvat edellä mainittujen lisäksi myös huoltajat.

Monialainen yhteistyö Pielaveden kunnassa

Pielaveden kunnassa lastenneuvola, kuntoutus- ja psykologipalvelut tuottaa liikelaitos Kysteri. Pielaveden kunnassa monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja toteutuminen lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjasto- ja kulttuuripalveluista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös lastenneuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, mikäli jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai, kun lapsen tukea suunnitellaan, järjestetään ja arvioidaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstön antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Pielaveden kunnan varhaiskasvatuksessa, Päiväkoti Tarulinnassa toimii erityisryhmä Maahiset, jonka tehtävänä on vastata rakenteelliseen tuen tarpeeseen. Maahisten ryhmän rakenne vaihtelee toimintakausittain tarpeen mukaan (erityisryhmä vai integroituryhmä). Ryhmässä on jatkuvassa käytössä mm. strukturoitu päiväjärjestys, henkilökohtaisempaa ja yksilöllisempää ohjausta, tukiviittomat, kuvakommunikointi sekä selkokieli. Ryhmä tekee tiivistä yhteistyötä lasta kuntouttavien tahojen mm. toiminta- ja puheterapeuttien ja lastenneuvolan kanssa.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua,

joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu. Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Vaihtoehtoinen pedagogiikka tai erityiseen katsomuksen perustuva varhaiskasvatus Pielavedellä

Pielavedellä ei tällä hetkellä toimi varhaiskasvatusyksikköä, joka toteuttaisi vaihtoehto pedagogiikkaan suuntautuvaa toimintaa.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.⁴⁷ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen⁴⁸. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja

⁴⁷ Varhaiskasvatuslaki 24 §

⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 24 §

kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti⁴⁹. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa⁵⁰. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin⁵¹.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt. Lapsen tuen (luku 5) toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

⁴⁹ Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 §

⁵⁰ Varhaiskasvatuslaki 24 §

⁵¹ Varhaiskasvatuslaki 20 §

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, olevat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen Pielavedellä

Arviointia toteutetaan eri tasoilla, joita ovat yksilö-, ryhmä-, yksikkö-, kunta- ja valtakunnallinen taso. Yksilötason arviointia tehdään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun yhteydessä lapsen ja huoltajien kanssa. Huoltajien on mahdollista arvioida ja antaa palautetta lapsen varhaiskasvatuspäivien yhteydessä sekä esimerkiksi Daisyn kautta tai huoltajille suunnatuissa tilaisuuksissa. Lapset pääsevät osallisiksi arviointiin muun muassa pedagogisen dokumentoinnin ja heille kohdistettujen kyselyjen kautta. Yksilötason arviointia tehdään jatkuvasti myös tiimipalaverissa varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken. Pielaveden varhaiskasvatusyksiköiden tekemiä ryhmävasuja ja tiimisopimuksia arvioidaan yksikkö-/ryhmäkohtaisesti vähintään kaksi kertaa toimintakaudessa. Arvioinnin kohteena on erityisesti lasten vasujen, ryhmävasun ja tiimisopimuksen tavoitteiden, periaatteiden ja sovittujen asioiden toteutuminen. Tiimeissä pohditaan arvioinnin perusteella, mitä kehitetään, miksi kehitetään, miten - ja millä aikataululla. Tiimipalaverien säännöllinen pitäminen mahdollistetaan erilaisilla työjärjestelyillä. Pedagogista toimintaa, pedagogista ympäristöä, tiimien toimintaa, lapsen osallisuutta ja leikkiä arvioitaessa voidaan käyttää jo olemassa olevia työvälineitä (esimerkiksi Ediva/lomakkeet 2016) sekä laatia omia lomakkeita kaikkien varhaiskasvatusyksiköiden käyttöön. Henkilökunnan tavoitekeskusteluissa suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään työntekijöiden ammattitaitoa toteuttaa vasun mukaista työtä.

Lapsilta, huoltajilta ja muilta yhteistyötahoilta saatua palautetta kerätään esimerkiksi asiakastytyväisyyskyselyillä ja hyödynnetään varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämiseksi ja

kehittämiseksi. Heille tarjotaan ja järjestetään mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin, ajatustensa ja kehitysideoidensa esittämiseen. Arvioinnissa käytettävät menetelmät valitaan toimintakausittain ja yksikkökohtaisesti. Palautteen keräämisessä suositetaan sähköisiä menetelmiä. Arviointien keskeiset tulokset annetaan tiedoksi asianosaisille. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa tulokset käydään läpi yhteisissä palavereissa.

Pielaveden varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain.

Kuntatasolla Pielaveden varhaiskasvatuksen arviointi pohjautuu kullekin vuodelle asetettuihin talousarvion toiminnallisiin tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen.

Arvioinnin tasot. Pielaveden kunnassa toiminnan tasoja arvioidaan erilaisten kyselyjen kautta.